

MEGA
KVIZ

GENIJ IZ SRCA SLOVENIJE JURIJ VEGA

Georg Freiherr von Vega
(23. 3. 1754, Zagorica – 17./26. 9. 1802, Dunaj)
matematik, topniški častnik, balistik

Povzeto po zapisu Oresta Jarha.

Matematik Jurij (Georg) Vega (1754 – 1802) je – ob fiziku Jožefu Stefanu (1853 – 1893) najvidnejši predstavnik matematično-naravoslovnih znanosti slovenskega rodu. Širši javnosti je znan predvsem po izredno natančnih logaritemskih tabelah, ki so jih po vsem svetu uporabljali skoraj dve stoletji, v pozabo so jih potisnili šele računalniki.

Z brezštevilnimi ponatisi in priredbami logaritmovnikov je Vega najbolj ploden slovenski knjižni avtor. Poleg tega je kot častnik v avstrijski vojski in pedagog napisal učbenik v štirih knjigah, v njih so med drugim tudi načrti za izdelavo vitlov in škripcev ter astronomske razprave. V svojih razpravah zastavlja duhovita vprašanja (Kaj se zgodi s predmetom, ki ga vržemo v jašek skozi središče Zemlje?), v njih so prvenstveni dosežki (Prvi je izračunal število π na 140 decimalk), ali pa se 75 let pred uvedbo zavzema za uvedbo desetiškega merskega sistema (meter, kilogram) in se pri tem ne ozira na politiko, ki v agresivnih Francozih vidi predvsem sovražnike.

Juri Vega se je rodil 23. marca 1754 v kmečki družini v hribovski vasi v Zagorici pri Moravčah (sedaj: Zagorica pri Dolskem), 20 km vzhodno od Ljubljane, blizu geometričnega središča Slovenije. Posestvu je pripadalo dve tretjini grunta zemlje. Krščen je bil naslednji dan v Moravčah. Ko je bil star 12 let, je odšel v Ljubljano v jezuitsko gimnazijo. Hitro se je naučil nemščine. Njegova vsestranska nadarjenost se je še posebej izkazala na liceju, kjer je bil med najboljšimi matematiki.

To so bila leta, ko so na Ljubljani, Savi in drugih rekah (Mura) urejali rečna korita za plovbo, zato je našel delo

kot navigacijski inženir. Reke so predstavljale glavne prometne in trgovske poti, saj železnice še ni bilo. Na rekah se je promet odvijal s pomočjo ladij in volov; brodarjenje (pravilno: brodarstvo) in tovorništvo je dajalo kruh vsemu okoliškemu prebivalstvu.

Po petih letih se je odločil za vojaško službo, saj je v njej videl možnost za napredovanje v karieri. Na oficirski šoli je poučeval matematiko, fiziko in balistiko. V vojnem času je odhajal na bojišča: proti Turkom v Beograd, proti Prusom na Moravsko in proti Francozom na Ren. Odlikoval se je s tehničnim znanjem, saj je razmišljal, kako bi poenostavil in olajšal naporno delo vojakov (z uporabo škripčevja je v praksi šest vojakov dvignilo tritonsko artilerijsko cev). Vega se je odlikoval tudi z izjemnim pogumom. Hitro je napredoval od vojaka brez čina do podpolkovnika ter prejel najvišje vojaško odlikovanje, ob 20. obletnici vojaške službe pa je prejel častni naziv baron.

Bil je poročen s Čehinjo Jožefo Swoboda (1771-1800), rodili so se jima trije otroci.

Njegovo življenje se je zgodaj in tragično končalo: izginil je 17. septembra 1802, njegovo truplo pa so našli v Donavi 26. septembra. Njegove nasilne smrti niso nikoli zanesljivo pojasnili.